CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
VERICA TRSTENJAK
prezentate la 29 martie 2007 [1]

I — Introducere

1. Prezenta procedură privește trei întrebări preliminare adresate de un tribunal italian de primă instanță – Tribunale ordinario di Novara. Aceste întrebări privesc interpretarea, aplicarea în cadrul raporturilor orizontale între particulari și validitatea articolelor 2 și 3, precum și a anexelor II și III la Decizia 1999/93/CE a Comisiei din 25 ianuarie 1999 privind procedura de atestare a conformității produselor pentru construcții conform articolului 20 alineatul (2) din Directiva 89/106/CEE a Consiliului referitor la ușile, ferestrele, obloanele, storurile, portalurile și feroneria aferentă [2].

2. Aceste întrebări au fost ridicate în cadrul unui litigiu pendinte în fața Tribunale ordinario di Novara între reclamanta Carp Snc di L. Moleri (denumită în continuare „Carp") și pârâta Ecorad Srl (denumită în continuare „Ecorad"), având ca obiect constatarea neexecutării unui contract de livrare de uși care urmează a fi prevăzute cu mânere antipanică.

II — Cadrul juridic

A — *Dreptul comunitar*

1. Directiva 89/106/CEE

3. Articolul 1 alineatul (2) din Directiva 89/106/CEE a Consiliului din 21 decembrie 1988 privind apropierea actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre referitoare la materialele de construcții (JO 1989, L 40, p. 12, Ediție specială, 13/vol. 9, p. 3), modificată prin Directiva 93/68/CEE a Consiliului din 22 iulie 1993 de modificare a Directivelor 87/404/CEE (recipiente simple sub presiune), 88/378/CEE (siguranța jucăriilor), 89/106/CEE (produse

1 — Limba originală: slovena.

2 — JO L 29, p. 51, Ediție specială, 13/vol. 26, p. 42.

pentru construcții), 89/336/CEE (compatibilitate electromagnetică), 89/392/CEE (utilaje), 89/686/CEE (echipamente de protecție individuală), 90/384/CEE (instrumente neautomate de cântărire), 90/385/CEE (dispozitive medicale implantabile active), 90/396/CEE (arzătoare de combustibili gazoși), 91/263/CEE (echipamente terminale pentru telecomunicații), 92/42/CEE (boilere noi pentru apă caldă alimentate cu combustibili lichizi sau gazoși) și 73/23/CEE (echipament electric proiectat pentru a fi utilizat în anumite limite de tensiune) [3] și prin Regulamentul (CE) nr. 1882/2003 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 septembrie 2003 de adaptare la Decizia 1999/468/CE a Consiliului a dispozițiilor privind comitetele care asistă Comisia în exercitarea competențelor de executare prevăzute de actele care fac obiectul procedurii menționate la articolul 251 din Tratatul CE [4] (denumită în continuare „Directiva 89/106"), prevede că, în înțelesul directivei, „produs pentru construcții" înseamnă orice produs care este fabricat în vederea încorporării sale, în mod durabil, în lucrările de construcții, care se referă atât la clădiri, cât și la lucrările publice.

4. Articolul 2 alineatul (1) din Directiva 89/106 prevede că statele membre iau toate măsurile necesare pentru a garanta că produsele prevăzute la articolul 1 și destinate utilizării în lucrări pot fi introduse pe piață numai dacă îndeplinesc condițiile de utilizare prevăzute, adică numai dacă au asemenea caracteristici încât lucrările în care trebuie încorporate, asamblate, utilizate sau instalate vor putea, cu condiția să fi fost corect proiectate și construite, să îndeplinească cerințele esențiale prevăzute la articolul 3 în cazul în care aceste lucrări fac obiectul unei reglementări care să conțină astfel de cerințe.

5. Articolul 3 alineatul (1) din Directiva 89/106 prevede că cerințele esențiale care se aplică lucrărilor și care pot influența caracteristicile tehnice ale unui produs sunt enunțate prin stabilirea unor obiective prevăzute în anexa I la Directiva 89/106. Este vorba de rezistența mecanică și de stabilitate, de siguranța în caz de incendiu, de igienă, sănătate și protecția mediului, de siguranța utilizării, de protecția față de zgomote, de economia de energie și de izolarea termică.

6. Articolul 4 alineatul (1) din Directiva 89/106 prevede: „[î]n sensul prezentei directive, prin «specificații tehnice» se înțelege standardele și agrementele tehnice."

7. Articolul 4 alineatul (2) din Directiva 89/106 prevede:

„Statele membre presupun că produsele pot fi utilizate dacă permit executarea lucrărilor

3 — JO L 220, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 13, p. 20.
4 — JO L 284, p. 1, Ediție specială, 01/vol. 4, p. 213.

la care sunt folosite, cu condiția ca acestea din urmă să fie corect proiectate și realizate, să satisfacă cerințele esențiale prevăzute la articolul 3, atunci când aceste produse poartă marcajul CE, care indică faptul că ele satisfac toate dispozițiile prezentei directive, inclusiv procedurile de evaluare a conformității prevăzute la capitolul V și procedura prevăzută la capitolul III."

8. Articolul 4 alineatul (6) din Directiva 89/106 prevede:

„Marcajul CE semnifică faptul că produsele respectă cerințele formulate în alineatele (2) și (4) ale prezentului articol. Răspunderea aplicării marcajului «CE» fie pe produs în sine, fie pe eticheta lipită pe acesta sau pe ambalajul acestuia, fie pe documentele comerciale de însoțire revine fabricantului sau reprezentantului său autorizat cu sediul în cadrul Comunității."

9. Potrivit articolului 13 alineatul (1) din Directiva 89/106, răspunderea atestării că produsele sunt conforme cu cerințele unei specificații tehnice în sensul articolului 4 revine fabricantului sau reprezentantului autorizat al acestuia, stabilit în Comunitate.

10. Articolul 13 alineatul (2) din Directiva 89/106 prevede că se consideră că produsele care fac obiectul unei atestări de conformitate sunt conforme cu specificațiile tehnice în sensul articolului 4. Această conformitate este stabilită cu ajutorul încercărilor sau al altor verificări pe baza specificațiilor tehnice, în conformitate cu anexa III.

11. În temeiul articolului 13 alineatul (3) din Directiva 89/106, atestarea conformității unui produs presupune:

(a) fie ca fabricantul să dispună, în uzină, de un sistem de control al producției care să permită asigurarea conformității producției cu specificațiile tehnice pertinente;

(b) fie ca, pentru anumite produse menționate în specificațiile tehnice pertinente, pe lângă sistemul de control al producției aplicat în uzină, să intervină, în evaluarea și monitorizarea controalelor de producție sau a produselor propriu-zise, un organism de certificare desemnat.

12. Articolul 13 alineatul (4) din directivă prevede că, „[d]upă consultarea comitetului prevăzut la articolul 19, Comisia stabilește care dintre procedurile prevăzute la alineatul

(3) se aplică unui produs sau unui grup de produse anume, în conformitate cu dispozițiile speciale indicate în anexa III, în funcție de:

(a) importanța rolului produsului față de cerințele esențiale și mai ales cele care se referă la sănătate și siguranță;

(b) natura produsului;

(c) influența pe care o poate avea variabilitatea caracteristicilor produsului respectiv asupra capacităților produsului de a îndeplini funcția pentru care a fost proiectat;

(d) existența probabilă a unor defecte de fabricație ale produsului.

În fiecare din aceste cazuri, se alege procedura cea mai puțin costisitoare și care să fie compatibilă cu siguranța.

Procedura astfel determinată este indicată în mandate, precum și în specificațiile tehnice sau în textele publicate ale acestora."

13. Articolul 16 din Directiva 89/106 prevede:

„(1) Atunci când, pentru un produs anume, nu există specificații tehnice așa cum sunt ele definite în articolul 4, statul membru de destinație, procedând pe bază de cerere, de la caz la caz, consideră acest produs ca fiind conform cu dispozițiile naționale în vigoare dacă a satisfăcut condițiile de utilizare în urma încercărilor și controalelor efectuate în statul membru de fabricație de către un organism desemnat în conformitate cu metodele în vigoare în statul membru de destinație sau recunoscute ca fiind echivalente de către acesta din urmă.

(2) Statul membru de fabricație indică statului membru de destinație, ale cărui reglementări se aplică încercărilor și controalelor de efectuat, organismul pe care are intenția să îl desemneze în acest sens. Statul membru de destinație și statul membru de fabricație își comunică toate informațiile necesare. În urma schimbului de informații, statul membru de fabricație acreditează organismul astfel desemnat. Dacă unul dintre statele membre are îndoieli, el își justifică poziția și informează Comisia.

(3) Statele membre asigură ca organismele desemnate să își acorde reciproc toată asistența necesară.

(4) Atunci când un stat membru constată că un organism desemnat nu efectuează încercările și controalele în conformitate cu dispozițiile naționale, el informează statul membru în care a fost desemnat organismul respectiv cu privire la aceasta. Acesta comunică celuilalt stat membru, într-un termen rezonabil, măsurile pe care le-a luat. Dacă acesta din urmă nu consideră că măsurile luate sunt suficiente, el poate să interzică introducerea pe piață și utilizarea produsului respectiv sau le poate accepta, dar în condiții speciale. El informează celălalt stat membru și Comisia cu privire la aceasta."

2. Decizia 1999/93

14. Decizia 1999/93 [5] prevede la articolul 2 că atestarea conformității produselor stabilite în anexa II se realizează printr-o procedură conform căreia, pe lângă sistemul de control al producției în fabrică asigurat de producător, un organism de certificare desemnat intervine în evaluarea și supravegherea controlului producției sau chiar a produselor în sine.

15. Potrivit articolului 3 din Decizia 1999/93: „Procedura de atestare a conformității, astfel cum este stabilită în anexa III, este precizată în mandatele pentru standardele armonizate."

5 — A se vedea nota de subsol 2.

16. Articolul 4 din Decizia 1999/93 prevede că decizia se adresează statelor membre.

17. Anexa II la Decizia 1999/93 privește următoarele produse:

„Uși și portaluri (cu sau fără feroneria aferentă):

— pentru aplicații de reparare antifoc sau antifum și pe traseele de evacuare. [...]"

18. Anexa III la Decizia 1999/93 privind sistemele de atestare a conformității ușilor, ferestrelor și a feroneriei aferente mandatează CEN/Cenelec și prevede că acesta din urmă trebuie să specifice sistemele de atestare a conformității în standardele armonizate relevante. În ceea ce privește ușile și portalurile, această anexă prevede că, în temeiul punctului 2 (i) din anexa III la Directiva 89/106, se va aplica un sistem de atestare a conformității sub formă de certificare a conformității produsului de către un organism desemnat de certificare (denumit „sistemul nr. 1").

B — *Dreptul național*

19. În Italia, montarea și întreținerea dispozitivelor de deschidere a ușilor instalate pe traseele de evacuare sunt reglementate, în ceea ce privește siguranța în caz de incendiu, prin Decretul ministrului de interne din 3 noiembrie 2004 [6].

III — Situația de fapt, procedura principală și întrebările preliminare

20. În luna mai 2005, Carp, în temeiul unui contract încheiat cu Ecorad, având ca obiect instalarea a trei uși exterioare din aluminiu care urmau a fi prevăzute cu mânere antipanică, a instalat la sediul acestei societăți prima ușă.

21. Ușile care urmează a fi prevăzute cu mânere antipanică sunt produse constituite din două elemente, ușa și mânerul antipanică, care se asamblează în cursul fabricării.

22. În urma unui control efectuat după instalarea de către tehnicieni la sediul Ecorad, a rezultat că ușa respectivă nu îndeplinește cerințele esențiale de la articolele 2 și 3 din Decizia 1999/93 și din Directiva 89/106. Ecorad a considerat atunci că nu s-a executat corect contractul și a refuzat plata ușii deja instalate. În plus, aceasta a solicitat de asemenea societății Carp să demonstreze că îndeplinește condițiile sistemului de atestare a conformității nr. 1 pentru instalarea ușilor. Într-adevăr, organul competent ar putea, din cauza acestei instalări care nu respectă sistemul de atestare a conformității, să sancționeze Ecorad și să impună acesteia înlocuirea ușii instalate.

23. Având în vedere lipsa plății, Carp a introdus la 1 august 2005 o acțiune pe lângă Tribunale ordinario di Novara din Italia (denumit în continuare „instanța de trimitere"), având ca obiect constatarea neexecutării contractului. În cursul procedurii în fața instanței de trimitere, Ecorad a afirmat că o dispoziție a contractului prevede că, în afară de livrarea și instalarea ușilor, „[acestea] sunt conforme tuturor cerințelor impuse de reglementarea comunitară și națională" și a solicitat instanței de trimitere să pronunțe rezoluțiunea contractului de livrare a ușilor pentru neexecutarea obligațiilor.

24. Instanța de trimitere, considerând că decizia pe fond impune o interpretare a

6 — Decreto del Ministero dell'Interno 3 novembre 2004, Disposizioni relative all'installazione ed alla manutenzione dei dispositivi per l'apertura delle porte installate lungo le vie di esodo, relativamente alla sicurezza in caso di incendio (GURI nr. 271, din 18 noiembrie 2004).

dreptului comunitar, a suspendat judecarea cauzei și a adresat Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 2, articolul 3, anexa II și anexa III la Decizia 1999/93/CE trebuie înțelese în sensul că exclud ca ușile care urmează a fi prevăzute cu mânere antipanică să poată fi produse de către operatori (tâmplari) care nu îndeplinesc condițiile impuse prin sistemul de atestare a conformității nr. 1?

2) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare, dispozițiile articolului 2, ale articolului 3, ale anexei II și ale anexei III la Decizia 1999/93/CE sunt obligatorii, independent de adoptarea de către Comitetul European de Standardizare (CEN) a normelor tehnice, începând de la data intrării în vigoare a respectivei decizii, în privința tipului de procedură de atestare a conformității care trebuie respectată de către constructorii (tâmplari) de uși care urmează a fi prevăzute cu mânere antipanică?

3) Articolul 2, articolul 3, anexa II și anexa III la Decizia 1999/93/CE trebuie considerate nelegale pentru încălcarea principiului proporționalității în măsura în care acestea impun tuturor producătorilor să respecte procedura de atestare a conformității nr. 1 pentru a putea înscrie marcajul CE pe ușile lor prevăzute cu mânere antipanică (conferind CEN mandatul de a adopta normele tehnice)?"

25. În cadrul procedurii scrise, Carp și Ecorad, precum și Comisia și-au prezentat observațiile.

26. Carp și Ecorad, precum și Comisia au prezentat observații orale și au răspuns întrebărilor adresate de Curte în ședința din 25 ianuarie 2007.

IV — Analiză

A — *Prima întrebare preliminară*

1. Argumentele părților

27. Carp susține că Directiva 89/106 prevede că produsele pentru construcții, destinate încorporării în mod durabil în lucrări de construcție, precum ușile și

portalurile, nu pot fi introduse pe piață decât dacă corespund utilizării prevăzute, dacă îndeplinesc cerințele esențiale concretizate în documente interpretative și dacă sunt produse ținând seama de standardele armonizate.

28. Carp subliniază că porțile care urmează a fi prevăzute cu mânere antipanică trebuie fabricate astfel încât să permită deschiderea rapidă spre exterior la simpla apăsare pe mâner. Scopul acestora este de a permite persoanelor aflate într-un local să îl părăsească rapid în caz de pericol. Din acest motiv, acestea sunt diferite de ușile destinate să limiteze propagarea fumului și a focului și care rezistă la foc. Rolul acestora este de a împiedica propagarea focului sau a fumului dintr-un local în altul. Carp consideră totuși că Decizia 1999/93 impune intervenția unui organ de certificare pentru atestarea conformității ușilor și portalurilor cu sau fără mâner și pentru atestarea conformității mânerului.

29. Ecorad afirmă că din anexa II punctul (2) la Directiva 89/106, precum și din Decizia 1999/93 reiese în mod clar că pentru tipul de uși care urmează a fi prevăzute cu mânere antipanică, în cauză în această procedură, se aplică sistemul de atestare a conformității nr. 1.

30. Guvernul austriac susține că articolul 2 coroborat cu anexa II la Decizia 1999/93 privește ușile, portalurile și ferestrele destinate să limiteze propagarea fumului și a focului, ușile, portalurile și ferestrele aflate pe traseele de evacuare, precum și feroneria destinată să limiteze propagarea fumului și a focului, aflată pe traseele de evacuare, dar nu privește ușile prevăzute cu mânere antipanică și mânerele antipanică ca atare. De fapt, ușile care urmează a fi prevăzute cu mânere antipanică nu sunt identice cu ușile antiincendiu. În plus, nu există încă standarde armonizate privind ușile care urmează a fi prevăzute cu mânere antipanică, motiv pentru care acestea pot fi produse și de fabricanții care nu îndeplinesc cerințele în temeiul procedurii de atestare a conformității nr. 1.

31. Comisia susține că Directiva 89/106 și Decizia 1999/93 privesc produsele pentru construcții, și nu fabricanții sau instalatorii unor astfel de produse, întrucât produsele pentru construcții sunt cele care trebuie să îndeplinească cerințele esențiale de siguranță. Sistemul de atestare a conformității nr. 1 privește produsul, și nu fabricantul, întrucât acest sistem atestă dacă produsul poate fi utilizat pentru destinația pentru care a fost fabricat, și nu dacă fabricantul este calificat să fabrice astfel de produse. În plus, Directiva 89/106 și Decizia 1999/93 nu sunt aplicabile situației de fapt din acțiunea principală, întrucât în speță nu există elemente transfrontaliere. În ceea ce privește ușile care urmează a fi prevăzute cu mânere antipanică, nu există specificații tehnice care să conțină cerințe esențiale, standarde armo-

nizate, agremente tehnice europene sau norme naționale care să fi fost comunicate Comisiei. Numai în privința mânerelor antipanică a fost adoptată norma armonizată EN 1125 „Feronerie pentru clădiri. Dispozitive de ieșire antipanică acționate printr-o bară orizontală. Cerințe și metode de încercare" (comunicare a Comisiei în cadrul punerii în aplicare a Directivei 89/106) [7].

2. Aprecierea avocatului general

32. În prealabil, înainte de examinarea primei întrebări preliminare, trebuie afirmat în mod clar că nu sunt fondate declarațiile Comisiei potrivit cărora Directiva 89/106 și Decizia 1999/93 privesc produsele pentru construcții, și nu fabricanții sau instalatorii acestor produse, în măsura în care produsele pentru construcții sunt cele care trebuie să corespundă cerințelor esențiale de siguranță. Normele juridice reglementează raporturile dintre subiectele de drept, nu doar raporturile dintre obiectele de drept. Acestea pot totuși reglementa raporturile dintre subiectele de drept în raport cu anumite obiecte de drept dintre care fac parte și produsele pentru construcții pe care fabricantul trebuie să le producă și pentru care trebuie să efectueze în plus procedura de atestare a conformității. Dispozițiile celor două acte normative sus-menționate au în vedere reglementarea raporturilor dintre fabricanți și statele membre în ceea ce privește anumite caracteristici tehnice și fizice ale produselor pentru construcții [8].

33. Înainte de a da un răspuns la prima întrebare, mai întâi trebuie să se arate că directivele așa-numite de nouă abodare (*new approach*) [9], printre care se numără și Directiva 89/106, nu stabilesc în mod detaliat toate cerințele cu privire la siguranța unui produs anume [10], ci descriu în mod abstract

7 — JO C 319, p. 1.

8 — În doctrină se apreciază că dreptul reglementează raporturile dintre subiectele de drept, și nu dintre obiectele de drept. Diferența dintre subiectele de drept și obiectele de drept apare mai clar în sfera drepturilor reale. În această privință, putem recurge, cu titlu de exemplu, la definiția drepturilor reale dată de teoreticianul de drept sloven, profesorul Juhart, care consideră că drepturile reale în raporturile dintre particulari reglementează raporturile de proprietate și de dispoziție (a se vedea Juhart, M., Tratnik, M., și Vrenčur, R., *Stvarno pravo*, Ljubljana, 2007, p. 39). Profesorii Larenz și Wolf apără un punct de vedere similar și afirmă că drepturile reale reglementează drepturile particularilor în ceea ce privește prerogativele lor aspra bunurilor (Larenz, K., și Wolf, M., *Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts*, ediția a noua, München, p. 12).

9 — Pentru o idee generală cu privire la directivele de nouă abordare, a se vedea Klindt, T., *Der „new approach" im Produktrecht des europäischen Binnenmarkts: Vermutungswirkung technischer Normung*, EuZW 5/2002, p. 133-136, și Langner, D., „Technische Vorschriften und Normen" în Dauses, M. (ur.): *Handbuch des EU-Wirtschaftsrechts*, vol. 1, München, 2004, punctele 55-105.

10 — Röhl, H.-C., Schreiber, Y., *Konformitätsbewertung in Deutschland*, Konstanz, 2006, http://www.ub.uni-konstanz.de/kops/volltexte/2006/1933/, p. 49.

nivelul de siguranță pe care produsul trebuie să îl prezinte cu privire la protecția consumatorilor [11].

34. Directiva 89/106 se deosebește, prin structura sa, de celelalte directive de nouă abordare în special prin faptul că se limitează în esență la stabilirea procedurilor. Cerințele esențiale [12] referitoare la produsele pentru construcții se concretizează prin documentele interpretative, precum și prin standardele armonizate întemeiate pe aceste documente sau ghidurile pentru agremente tehnice europene [13]. Este util să se amintească de asemenea că Directiva 89/106, spre deosebire de alte directive de nouă abordare, prevede că standardele armonizate adoptate în temeiul acestei directive vor fi, în urma publicării acestora și după expirarea perioadei tranzitorii, obligatorii pentru statele membre [14]. Potrivit doctrinei, aplicarea Directivei 89/106 intervine numai progresiv, odată cu elaborarea normelor armonizate pentru produsele individuale sau pentru grupuri de produse. Atât timp cât astfel de norme nu intră în vigoare, se aplică dispozițiile naționale corespunzătoare [15]. Din acest motiv, examinarea procedurii de atestare a conformității produselor pentru construcții, astfel cum a fost stabilită prin Decizia 1999/93, nu ar putea fi efectuată în lipsa unei scurte prezentări a reglementării tehnice comunitare.

35. În cazul în care un fabricant introduce pe piață un produs pentru prima dată, toate actele juridice comunitare referitoare la libera circulație a mărfurilor în cadrul pieței interne se aplică acestui produs [16]. În special trei domenii sunt reglementate prin intermediul acestor acte juridice: normele și dispozițiile tehnice, accesul pe piață și supravegherea pieței [17]. Printre aceste norme figurează și dispozițiile privind siguranța tehnică a produselor [18].

36. Fabricantul dispune, în cazul în care produce sau fabrică produse care vor fi puse în circulație, de două metode pentru a

11 — Klindt, T., *Der "new approach" im Produktsrecht des europäischen Binnenmarkts: Vermutungswirkung technischer Normung*, p. 134.

12 — Avocatul general Mazák, în concluziile prezentate în cauza C-254/05, afirmă că trăsătura fundamentală a cerințelor esențiale conținute în anexele la directivele de nouă abordare este aceea că stabilesc numai rezultatul care trebuie obținut și riscurile care trebuie gestionate, fără a prevedea soluții tehnice pentru atingerea acestui obiectiv (concluziile din 8 februarie 2007 prezentate în cauza Comisia/Belgia, pendinte în fața Curții, punctul 33).

13 — Langner, *Technische Vorschriften und Normen*, punctul 69.

14 — Concluziile avocatului general Mazák prezentate în cauza Comisia/Belgia (citate la nota de subsol 12, punctul 35).

15 — Langner, *Technische Vorschriften und Normen*, punctul 69.

16 — Klindt, T., *Der „new approach" im Produktsrecht des europäischen Binnenmarkts: Vermutungswirkung technischer Normung*, p. 133.

17 — Röhl, Schreiber: *Konformitätsbewertung in Deutschland*, p. 49. Autorii subliniază că, la nivelul normelor tehnice, cerințele pe care trebuie să le îndeplinească produsul sunt stabilite în mod abstract. În domeniul accesului pe piață, acesta este reglementat pentru fiecare produs, pe când, în domeniul supravegherii pieței, ceea ce este reglementat sunt riscurile care ar putea rezulta din cauza acestui produs.

18 — Klindt, *„Spielzeugleuchten" an der Schnittstelle zwischen Niederspannungs-Richtlinie, Spielzeug-Richtlinie und technischer Normung*, EuzW 14/1998, p. 426. Autorul consideră că obiectul acestor dispoziții este protecția tehnică preventivă a consumatorilor și a utilizatorilor.

asigura conformitatea produselor sale în raport cu caracteristicile tehnice și fizice impuse de dispozițiile tehnice. Potrivit primei metode, acesta poate fabrica, în principiu, produsele sale în conformitate cu normele tehnice [19]. Potrivit celei de a doua metode, acesta poate fabrica produsele sale astfel încât să îndeplinească cerințele esențiale impuse de o dispoziție anume [20], îndeosebi prin anexele la directivele privind măsurile de armonizare tehnică. Această constatare nu se aplică dacă normele sunt imperative.

37. Pentru produsele fabricate în conformitate cu normele tehnice armonizate, există o prezumție relativă de conformitate cu caracteristicile tehnice și fizice impuse, astfel cum prevede reglementarea tehnică, în special directivele privind măsurile de armonizare tehnică. În caz de litigiu, sarcina probei pentru a demonstra neconformitatea produsului incumbă părții adverse [21], și nu fabricantului.

38. În prezenta cauză, nu se contestă că standardele armonizate pentru ușile care urmează a fi prevăzute cu mânere antipanică nu sunt încă aplicabile, fapt subliniat de Comisie și de Carp. În temeiul mandatului [22] conferit de Comisie, CEN [23] a adoptat la 3 februarie 2006 norma armonizată EN [24] 14351-1:2006, care cuprinde cerințele esențiale pentru uși, portaluri, ferestre și obloane. Această normă armonizată va intra în vigoare la 1 ianuarie 2009. Având în vedere principiul general de drept *tempus regit actum*, această normă nu poate fi considerată reglementare aplicabilă în prezenta cauză. Jurisprudența Curții permite o derogare de la principiul *tempus regit actum* chiar în

19 — Articolul 1 al patrulea paragraf din Directiva 98/34/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 iunie 1998 de stabilire a unei proceduri pentru furnizarea de informații în domeniul standardelor și reglementărilor tehnice (JO L 204, p. 37, Ediție specială, 13/vol. 23, p. 207) prevede că o „normă" este o specificație tehnică aprobată de un organism recunoscut cu activitate normativă pentru aplicare repetată sau continuă, a cărei respectare nu este obligatorie. Tipurile de norme existente sunt normele internaționale, normele europene și normele naționale.

20 — Aubry-Caillaud, F., *La libre circulation des marchandises nouvelle approche et normalisation européenne*, Paris, 1998, p. 216. Autorul afirmă că produsul trebuie să respecte în ambele cazuri dispozițiile obligatorii.

21 — În doctrină s-a semnalat că nu este obligatorie aplicarea unor standarde armonizate. În caz de litigiu, sarcina probei incumbă fabricantului. Dacă acesta, în cursul fabricării produselor, nu aplică standardele armonizate, trebuie să demonstreze că produsul său respectă cerințele esențiale prevăzute prin directivă. Prin urmare, doctrina pledează în sensul ca părțile la litigiu să examineze mai întâi dacă există standarde armonizate pentru produsul în cauză. Chiar dacă există standarde armonizate, este totuși necesar să se examineze dacă acestea țin seama de toate cerințele directivei. Această probă este făcută prin controlul de conformitate (Dubois, L., Blumann, C., *Droit matériel de l'Union européenne*, ediția a treia, Paris, 2004, p. 290, Langner, *Technische Vorschriften und Normen*, punctul 44, Röhl, Schreiber, *Konformitätsbewertung in Deutschland*, p. 49 și 50).

22 — Mandate M/101 to CEN/Cenelec concerning the Execution of Standardisation Work for Harmonized Standards on Doors, Windows, Shutters and Related Building Hardware.

23 — CEN este acronimul pentru Comitetul European de Standardizare. Este vorba despre un organism care se prezintă sub forma juridică a unei organizații internaționale fără scop lucrativ de drept belgian, cu sediul în Bruxelles și care a fost creată în 1961 de organismele naționale de standardizare ale statelor membre ale CEE, precum și de către statele semnatare ale AELS.

24 — „EN" este acronimul pentru „European Norm".

domeniul normelor tehnice [25]. Curtea a adoptat astfel, în cauza Unilever Italia [26], punctul de vedere potrivit căruia, în cadrul unei proceduri civile care se desfășoară între două părți cu privire la drepturi și obligații de natură contractuală, o instanță națională trebuie să respingă aplicarea unei dispoziții tehnice naționale adoptate în cursul perioadei de report prevăzute la articolul 9 din Directiva 83/189/CEE a Consiliului din 28 martie 1989, de stabilire a unei proceduri pentru furnizarea de informații în domeniul standardelor și reglementărilor tehnice (JO L 109, p. 8), astfel cum a fost modificată prin Directiva 94/10/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 martie 1994 (JO L 100, p. 30) (denumită în continuare „Directiva 83/189").

39. Trebuie totuși subliniat că în cauza Unilever Italia era vorba despre norme tehnice. În plus, Curtea a afirmat în mod expres în această cauză că nu este vorba despre o situație în care o directivă care instituie drepturi pentru particulari nu ar fi fost transpusă la timp în dreptul național. Cauza Unilever privea o situație în care Directiva 83/189 nu a definit conținutul material al normei de drept pe care instanța națională trebuia să o aplice când s-a pronunțat asupra litigiului în cauză. Această directivă nu a instituit nici drepturi, nici obligații pentru particulari [27]. Totuși, dispoziția națională, Legea italiană nr. 313, a încălcat în mod vădit dispozițiile procedurale ale Directivei 83/189, care prevede un termen în cursul căruia statele membre nu adoptă dispoziții similare.

40. Dat fiind că nu se aplică încă standardele armonizate pentru ușile care urmează a fi prevăzute cu mânere antipanică, este necesar, în cadrul procedurii speciale de certificare, să se examineze conformitatea acestor uși din perspectiva cerințelor esențiale din anexa I la Directiva 89/106. Această directivă nu reglementează în mod complet și neîndoielnic procedurile de certificare și de atestare a conformității. Comisia stabilește pentru fiecare material de construcții, în temeiul articolului 20 din Directiva 89/106 și în cooperare cu Comitetul permanent pentru construcții, modulul corespunzător de atestare a conformității [28]. Anexa III la Directiva

25 — Articolul 1 alineatul (9) din Directiva 98/34 prevede că „reglementare[a] tehnică" reprezintă specificațiile tehnice și alte cerințe, inclusiv dispozițiile administrative relevante, a căror respectare este obligatorie, *de iure* sau *de facto*, în cazul comercializării sau al utilizării într-un stat membru sau într-o parte semnificativă a acestuia, precum și actele cu putere de lege și actele administrative ale statelor membre, cu excepția celor prevăzute la articolul 10, care interzic fabricarea, importul, comercializarea sau utilizarea unui produs.

26 — Hotărârea Curții din 26 septembrie 2000, Unilever Italia (C-443/98, Rec., p. I-7535). Cauza civilă principală aflată pe rolul instanței italiene privea un litigiu între Central Food și Unilever Italia. Unilever a livrat societății Central Food la 29 septembrie 1998, pe baza unei comenzi, 648 de litri de ulei de măsline. Central Food a ridicat obiecții cu ocazia examinării mărfii la 30 septembrie 1998, susținând că există un viciu al lucrului vândut și a informat Unilever cu privire la faptul că uleiul livrat nu era etichetat în conformitate cu dispozițiile italiene – Legea nr. 313 publicată în GURI din 29 august 1998 și intrată în vigoare în ziua următoare publicării. Central Food a refuzat plata și a solicitat Unilever să retragă din depozit uleiul livrat.

27 — Hotărâre citată la nota de subsol 26, punctul 51.

28 — Langner, *Technische Vorschriften und Normen*, punctul 73.

89/106 definește numai procedurile de control al conformității [29], care pot fi combinate în continuare în cadrul punerii în aplicare a modulelor de atestare a conformității pentru un produs anume. Totuși, anexa III punctul 2 la Directiva 89/106 definește diverse module de atestare a conformității care conțin diverse combinații de control al conformității. Modulele, ca atare, nu sunt obligatorii [30]; de fapt, Comisia poate defini în decizia cu privire la atestarea de conformitate a produselor pentru construcții alte combinații de proceduri de atestare a conformității. Decizia Comisiei cu privire la alegerea procedurii sau a procedurilor de atestare a conformității este adoptată, de regulă, în același timp cu decizia privind atribuirea unui mandat pentru standarde armonizate [31].

41. Decizia 90/683/CEE a Consiliului [32] prevede că produsele industriale care intră în domeniul de aplicare al directivelor de armonizare tehnică nu pot fi introduse pe piață decât în cazul în care fabricantul le-a aplicat marcajul CE.

42. Această decizie a fost abrogată și înlocuită prin Decizia 93/465/CE a Consiliului [33] care conține dispoziții similare [34] în ceea ce privește marcajul CE. Potrivit Deciziei 93/465, obiectivul esențial al unei proceduri de evaluare a conformității este de a permite autorităților publice să asigure faptul că produsele introduse pe piață se conformează cerințelor exprimate în dispozițiile directivelor, în special cele referitoare la sănătatea și securitatea utilizatorilor și a consumatorilor [35]. Aceste dispoziții ale directivelor se găsesc în special în anexele care conțin cerințele esențiale, iar acestea din urmă sunt imperative [36]. Decizia, ca normă generală, prevede că produsul trebuie să treacă prin două faze de control al conformității, care sunt faza de proiect a produsului și faza de producție, și că produsul nu poate fi introdus

29 — Anexa III punctul 1 la Directiva 89/106 definește procedurile de control al conformității: încercări de tip inițiale ale produsului realizate de către fabricant sau de către un organism desemnat; încercări ale unor eșantioane prelevate din uzină în conformitate cu un plan de încercări prescris de către fabricant sau de către un organism desemnat; încercări prin sondaj ale unor eșantioane prelevate din uzină, pe piață sau pe un șantier de către fabricant sau de către un organism desemnat; încercări ale eșantioanelor prelevate dintr-un lot pregătit de către fabricant sau de către un organism desemnat; controlul producției în uzină; inspecția inițială a uzinei și controlul producției în uzină efectuate de către un organism desemnat; monitorizarea, evaluarea și aprecierea permanentă a controlului producției în uzină de către un organism desemnat.

30 — Langner, *Technische Vorschriften und Normen*, punctul 73.

31 — *Ibidem*.

32 — Decizia 90/683/CEE a Consiliului din 13 decembrie 1990 privind modulele diverselor faze ale procedurilor de evaluare a conformității care sunt propuse spre a fi utilizate în cadrul directivelor de armonizare tehnică (JO L 380, p. 13).

33 — Decizia 93/465/CEE a Consiliului din 22 iulie 1993 privind modulele diverselor faze ale procedurilor de evaluare a conformității și normele de aplicare și utilizare a mărcii de conformitate CE, care sunt propuse spre a fi utilizate în cadrul directivelor de armonizare tehnică (JO L 220, p. 23, Ediție specială, 13/vol. 13, p. 42).

34 — Doctrina franceză, analizând dispozițiile penale ale reglementării franceze, constată că introducerea pe piață a unui produs care nu poartă marcajul CE, deși ar trebui, reprezintă un delict penal (Inforeg: „Le marquage CE: cahier pratique", *Cahiers de droit de l'entreprise*, 1/2006, p. 79, 81).

35 — Orientări generale I A litera (a), Decizia 93/465/CEE a Consiliului.

36 — Avocatul general Mazák afirmă că cerințele esențiale sunt obligatorii, spre deosebire de normele tehnice (concluziile prezentate în cauza Comisia/Belgia citate la nota de subsol 12, punctul 33).

pe piață decât în cazul unor rezultate pozitive [37]. Acesta este motivul pentru care se poate vorbi despre proceduri obligatorii de control al conformității.

43. Din cuprinsul articolului 2 alineatul (1) din Directiva 89/106 reiese în mod clar că produsele pentru construcții nu pot fi puse în circulație decât dacă îndeplinesc cerințele esențiale. Din articolul 4 alineatul (6) coroborat cu articolul 4 alineatul (2) din directivă reiese totuși că marcajul CE aplicat pe un material de construcții semnifică faptul că acest produs corespunde cerințelor esențiale. Așadar, doctrina semnalează și în ceea ce privește materialele pentru construcții că nu pot fi puse în circulație decât dacă poartă marcajul CE [38]. Acest marcaj semnifică faptul că produsul este apt să fie comercializat în interiorul Comunității [39].

44. Răspunsul la întrebarea în ce mod trebuie stabilit că un anumit material de construcții răspunde cerințelor esențiale din anexa I la Directiva 89/106 este furnizat în Decizia 1999/93. Conformitatea ușilor și a portalurilor cu sau fără feroneria aferentă pentru combaterea incendiilor și a fumului, care sunt instalate pe traseele de evacuare, este atestată în temeiul articolului 2 din Decizia 1999/93 în cadrul unui program care implică, în cadrul evaluării și al supravegherii producției și a produsului, în afară de fabricantul care administrează sistemul de supraveghere și de producție industrială, organul de certificare. Anexa III la Decizia 1999/93 prevede în mod expres sistemul de atestare a conformității nr. 1 în ceea ce privește ușile prevăzute cu feroneria aferentă și care se utilizează în combaterea incendiilor/a fumului pe traseele de evacuare.

45. În sfârșit, mai trebuie stabilit dacă ușile care urmează a fi prevăzute cu mânere antipanică sunt uși și portaluri cu sau fără feroneria aferentă care se utilizează în combaterea incendiilor/a fumului și se instalează pe traseele de evacuare în sensul anexelor II și III la Decizia 1999/93.

46. În ședință, Ecorad și Carp au afirmat în mod expres, ca răspuns la întrebarea Curții, că ușile prevăzute cu mânere antipanică în cauză sunt produse combinate, compuse din ușile ca atare și din mânerele antipanică. Aceste produse servesc la evacuarea rapidă a clădirilor. Carp și Ecorad au afirmat deja că, din anul 2003, mânerele trebuie să prezinte propriul lor marcaj CE. Ca răspuns la o întrebare a Curții, Carp și Comisia au mai afirmat, fără ca Ecorad să conteste acest argument, că ușile care urmează a fi prevăzute cu mânere antipanică, în ansamblu, și anume produsul complet care va servi

37 — Orientări generale I A literele (a)-(c), Decizia 93/465/CEE a Consiliului.

38 — Rocco, G., *L'etichettatura dei prodotti in commercio*, Santarcangelo di Romagna, 2006, p. 132.

39 — Finke, K., „Die europäische technische Normung", în Reichel, C., Schneider, H., Weyer, H. (ur.): *Beiträge zum deutschen und europäischen Energierecht: Festschrift für Professor Dr. jur. Jürgen F. Baur zum 60. Geburtstag*, Baden-Baden, 1998, p. 141, 147, Aubry-Caillaud, *La libre circulation des marchandises nouvelle approche et normalisation européenne*, p. 218.

ca ușă exterioară [40] pentru ieșirile de urgență sau care va servi în întregime ca ușă de ieșire din clădire în caz de urgență, trebuie să poarte de asemenea marcajul CE.

48. Prin urmare, sugerăm Curții să răspundă la prima întrebare adresată de Tribunale ordinario di Novara în sensul că dispozițiile articolelor 2 și 3 și ale anexelor II și III la Decizia 1999/93 trebuie interpretate în sensul că ușile aflate la ieșirea dintr-o clădire și care urmează a fi prevăzute cu mânere antipanică, dar care nu au fost atestate în temeiul sistemului de atestare a conformității nr. 1, nu pot fi introduse pe piață.

B — *A doua întrebare preliminară*

47. În definirea ușilor care urmează a fi prevăzute cu mânere antipanică, precum ușile prevăzute cu feronerie și instalate pe traseele de evacuare în sensul Deciziei 1999/93, de o importanță fundamentală este argumentul susținut de Ecorad și Carp, care au afirmat în ședință că ușile vândute care fac obiectul litigiului din acțiunea principală servesc drept uși exterioare în scopul unei evacuări rapide a localului, precum și, în parte, argumentul prezentat de Ecorad în ședință, conform căruia ușile servesc la ieșirea în caz de urgență. În speță, faptul că ușile în litigiu, fabricate de Carp, urmează a fi instalate ca uși exterioare în scopul unei evacuări rapide a unui local este suficient ca acest produs să poată fi inclus în categoria abstractă de ușă prevăzută cu feroneria aferentă, instalată pe traseele de evacuare în sensul anexelor II și III la Decizia 1999/93.

1. Argumentele părților

49. Carp consideră că Decizia 1999/93 se adresează numai statelor membre și că nu creează vreun efect obligatoriu pentru particulari, întrucât, în temeiul articolului 249 CE, aceasta nu este obligatorie decât pentru destinatarii săi. Comisia, adoptând această dispoziție, nu a făcut decât să își îndeplinească obligația de a defini un sistem de atestare a conformității pentru diferite tipuri de uși în temeiul Directivei 89/106, dat fiind că astfel a definit un tip de procedură pentru atestarea conformității unui produs sau a

40 — Prin ușile exterioare înțelegem ușile care se află la ieșirea din clădire.

unui grup de produse în temeiul prevederilor Directivei 89/106. Comisia mandatează CEN pentru stabilirea normelor tehnice în temeiul cărora acesta definește, cu ajutorul specificațiilor tehnice, cerințele esențiale pentru un produs anume și, în același timp, procedura de atestare a conformității. După adoptarea normei armonizate, statele membre o transpun în ordinea juridică internă. Numai la momentul acestei transpuneri specificațiile tehnice devin obligatorii pentru fabricanți.

50. Ecorad subliniază că, adoptând Decizia 1999/93, Comisia a aplicat articolul 13 alineatul (4) din Directiva 89/106. În plus, aceasta afirmă, în ceea ce privește efectul deciziei, făcând referire la articolul 249 CE, că decizia este obligatorie și se impune tuturor destinatarilor. O decizie adresată statelor membre este similară în parte unei directive, întrucât impune statelor membre un comportament precis, precum și transpunerea sa în dreptul național al acestora. Dacă această decizie conține dispoziții direct aplicabile, acestea au un efect direct în dreptul național.

51. Decizia 1999/93 a fost adoptată în vederea elaborării unei norme tehnice care poate avea consecințe pentru drepturile particularilor. Această decizie a definit o procedură de atestare a conformității pentru un grup de produse. Este adevărat că statele vor trebui să transpună în dreptul lor norma armonizată, atunci când va fi adoptată, chiar dacă Decizia 1999/93 își produce deja efectele. Deciziile care sunt adresate particularilor sunt, ca atare, direct aplicabile și au un efect direct în statele membre. Decizia 1999/93 are forță juridică obligatorie și este direct aplicabilă pentru fabricanții de pe piața italiană.

52. Guvernul austriac consideră că nu este necesar să se răspundă la a doua întrebare.

53. Comisia consideră că articolul 2 și anexa II la Decizia 1999/93 se aplică dacă există specificații tehnice în sensul Directivei 89/106. Comisia consideră totuși că articolul 3 și anexa III la Decizia 1999/93 nu se aplică, întrucât nu există standarde armonizate. În ședință, Comisia a indicat din nou, la întrebarea Curții, că Decizia 1999/93 nu creează efecte obligatorii între particulari. Aceștia pot doar să invoce dispozițiile naționale care transpun această decizie.

2. Aprecierea avocatului general

54. Mai întâi, trebuie arătat că o decizie a Comisiei privind alegerea metodei sau a

metodelor de atestare a conformității se adoptă în practică și ca regulă generală în același timp cu decizia privind atribuirea mandatului pentru norme [41] și se adresează statelor membre.

55. Articolul 249 CE conține o listă a actelor juridice comunitare numite [42]. Al patrulea paragraf al acestui articol prevede că decizia este obligatorie în toate elementele sale pentru destinatarii pe care îi indică. Astfel, acest articol definește numai efectul juridic al deciziei, nu și natura juridică a acesteia. Acesta este motivul pentru care întrebarea instanței de trimitere prin care se urmărește să se afle dacă dispozițiile articolelor 2 și 3, precum și ale anexelor II și III la Decizia 1999/93 au forță juridică obligatorie trebuie înțeleasă în sensul că decizia are efect direct. Având în vedere a treia întrebare adresată de instanța de trimitere, a doua întrebare nu ar putea fi interpretată *a contrario* ca punând în discuție problema validității deciziei. Trebuie să se examineze, așadar, dacă decizia, adresată tuturor statelor membre, are efect direct și dacă acest efect direct este vertical sau orizontal.

56. În ceea ce privește efectul direct al actelor juridice, în dreptul comunitar se distinge între efectul direct complet și efectul direct parțial. Efectul direct complet semnifică faptul că un act comunitar creează drepturi în cadrul raporturilor dintre particulari (*efect direct orizontal*), drepturi în cadrul raporturilor dintre un particular și un stat membru (*efect direct vertical ascendent*) și drepturi pentru stat în cadrul raporturilor dintre un stat și un particular (*efect direct vertical descendent*). Efectul direct parțial creează drepturi pentru particulari numai în cadrul raporturilor cu statul membru (*efect direct vertical ascendent*) [43].

57. Destinatarii unei decizii în sensul articolului 249 CE pot fi particularii, precum și un stat membru sau chiar toate statele membre [44].

58. Dacă destinatarii unei decizii sunt anumiți particulari, decizia, adoptată în temeiul articolului 249 al patrulea paragraf CE, poate fi comparată cu un act administrativ [45]. Prin

41 — Langner, *Technische Vorschriften und Normen*, punctul 73.

42 — Schmidt, G., în von der Groeben, Schwarze, *Art. 249 EG*, punctele 15 și 16.

43 — Sauron, J.-L., *L'application du droit de l'Union européenne en France*, ediția a doua, Paris, 2000, p. 39 și 40. Autorul consideră că, în anumite condiții, directivele și deciziile au numai un efect direct vertical ascendent.

44 — Opermann, T., *Europarecht*, ediția a treia, München, 2005, p. 169, Fischer, H. G, *Europarecht*, ediția a treia, München, 2001, p. 79, Öhlinger, T., Potacs, M., *Gemeinschaftsrecht und staatliches Recht*, ediția a treia complementară, Viena, 2006, p. 12, Blumann, C., Dubois, L., *Droit institutionnel de l'Union européenne*, ediția a doua, Paris, 2005, p. 416, Greaves, R., „The nature and Binding Effect of Decisions under Article 189 EC", *European Law Review*, 21(1996), p. 3 și 4, Mager, U., *Die staatengerichtete Entscheidung als supranationale Handlungsform*, Europarecht 36(2001), p. 661, 663.

45 — Evident, acest argument nu este valabil decât în cadrul sistemelor juridice în care un act administrativ este un act juridic cu caracter individual, precum în Germania, Austria și Slovenia (a se vedea Schütz, H.-J., Bruha, T., König, D., *Casebook Europarecht*, München, 2004, p. 156).

urmare, doctrina consideră că o decizie adresată unor anumiți particulari este un act juridic individual [46] care nu are un efect general și abstract [47]. Dat fiind că decizia adresată unui particular sau unor anumiți particulari nu necesită adoptarea unui act juridic intern prin care statele membre să transpună conținutul acesteia în dreptul național, decizia poate avea un efect direct în raporturile dintre destinatari și un stat membru [48], care poate fi invocat în cadrul procedurilor din fața instanțelor naționale [49].

59. O decizie adresată tuturor statelor membre este, luând în considerare efectele sale, un act cu caracter general [50]. Conținutul Deciziei 1999/93 este mai asemănător cu cel al unei directive decât cu cel al unei decizii colective [51] care reglementează raporturi între particulari [52].

60. Dacă o decizie care a fost adoptată de instituții are ca obiectiv armonizarea aplicării dreptului comunitar, o astfel de decizie se adresează în general tuturor statelor membre. Efectul unei astfel de decizii în statele

46 — Blumann, Dubois, *Droit institutionnel de l'Union européenne*, p. 419.

47 — Lenaerts, K., van Nuffel, P., Bray, R., *Constitutional Law of the European Union*, ediția a doua, Londra, 2006, p. 780 și 781, van Raepenbusch, S., *Droit institutionnel de l'Union européenne*, ediția a patra, Bruxelles, 2005, p. 373. Acest din urmă autor subliniază că este adesea dificil să se distingă între un act normativ și o decizie colectivă adresată tuturor statelor membre. În doctrina germană, se susține opinia că, prin instrumentul deciziei, articolul 249 al patrulea paragraf CE pune la dispoziția instituțiilor și a organelor Comunității un act juridic pentru soluționarea cu forță juridică obligatorie a cazurilor individuale (Schütz, Bruha, König, *Casebook Europarecht*, p. 156).

48 — Schütz, Bruha, König, *Casebook Europarecht*, p. 167, Schmidt, G., în von der Groeben, Schwarze, *Art. 249 EG*, punctul 46.

49 — Jacqué, J.-P., *Droit institutionnel de l'Union européenne*, ediția a treia, Paris, 2004, p. 575.

50 — Doctrina consideră că deciziile adresate tuturor statelor membre sunt „acte cvasinormative", întrucât conțin, în principiu, obligații pentru statele membre în beneficiul publicului, și nu al unor persoane anume (a se vedea Greaves, *The nature and Binding Effect of Decisions under Article 189 EC*, p. 4 și 10). O altă parte a doctrinei consideră că, datorită similitudinilor cu directivele în cadrul raporturilor dintre particulari, este exclus efectul orizontal al deciziilor adresate tuturor statelor membre (Jacqué, *Droit institutionnel de l'Union européenne*, p. 575). În ceea ce privește deciziile adresate statului, doctrina germană consideră că restricția efectului vertical direct în raport cu particularii, caracteristică a directivei, se aplică și acestor decizii (Vogt, M., „Die Rechtsform der Entscheidung als Mittel abstrakt genereller Steuerung", în Schmidt-Assmann, E., Schöndorf, B. (ur.), *Der Europäische Verwaltungsverbund*, Tübingen, 2005, p 232).

51 — O decizie colectivă are mai mulți destinatari, dar reprezintă, în realitate, o serie de decizii individuale (concluziile avocatului general Lagrange din 20 noiembrie 1962 prezentate în cauza Confédération nationale des producteurs de fruits et légumes și alții/Consiliul, hotărârea din 14 decembrie 1962, 16/62 și 17/62, Rec., p. 930). Din acest punct de vedere, este interesant să se facă comparația cu definiția deciziei colective din ordinea juridică slovenă. Astfel, articolul 217 alineatul 1 din Legea slovenă privind procedura administrativă generală definește decizia colectivă în felul următor: „[î]n cazul în care o cauză privește un număr important de persoane anume, pentru toate aceste persoane se poate adopta o decizie unică; persoanele respective trebuie citate în dispozitivul deciziei, iar motivele citate pentru fiecare persoană în mod individual și care le privesc trebuie cuprinse în motivare".

52 — Blumann, Dubois, *Droit institutionnel de l'Union européenne*, p. 420. Autorii afirmă că, datorită „naturii lor legislative", și anume efectului lor general, deciziile Comisiei adresate tuturor statelor membre se publică în practică în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, deși articolul 254 nu prevede această publicare. Analiza lingvistică a articolului 254 CE demonstrează că în Jurnalul Oficial se publică numai deciziile adoptate de Parlamentul European și de Consiliu în cadrul unei proceduri de codecizie în temeiul articolului 251 CE, nu și deciziile generale ale Comisiei adresate tuturor statelor membre.

membre este general și abstract [53]. Dacă se compară această situație cu dreptul național, o decizie a unei instituții comunitare adresată tuturor statelor membre este, după conținutul său, similară unei instrucțiuni adresate administrației de către guvern în scopul punerii în aplicare a unei dispoziții. Statele membre trebuie să transpună o astfel de decizie în dreptul național. Articolele 1 și 2 din Decizia 1999/93 indică, în fapt, statelor membre modul în care trebuie pusă în aplicare Directiva 1999/93 în cadrul procedurii de atestare a conformității ușilor, ferestrelor, obloanelor, storurilor, portalurilor și feroneriei. Totuși, tocmai prin aceasta, dispozițiile respective au impus în mod clar și necondiționat statelor membre modul de desfășurare a procedurii de atestare a conformității pentru uși, ferestre, obloane, storuri, portaluri și feronerie. Din acest motiv, conținutul articolelor 1 și 2 este similar celui al unei directive.

61. Curtea a apreciat că, în cazul „deciziilor adresate statelor membre, caracterul obligatoriu se impune tuturor organelor statului destinatar, inclusiv instanțelor acestuia. Rezultă că, în temeiul supremației dreptului comunitar [...], instanțele naționale trebuie să se abțină de la aplicarea oricărei dispoziții interne [...], a căror punere în aplicare ar putea împiedica executarea unei decizii comunitare" [54].

62. Deciziile adresate tuturor statelor membre au, în anumite condiții, efect direct, astfel încât pot fi invocate de terți [55].

53 — Mager, U., *Die staatengerichtete Entscheidung als supranationale Handlungsform*, p. 664. Autorul semnalează că, din acest motiv, conținutul unei decizii adresate tuturor statelor membre se suprapune cu cel al unei directive. Tribunalul a constatat în ordonanța din 25 mai 2004, Schmoldt și alții/Comisia (T-264/03, Rec., p. II-1515, punctul 94), că Decizia 2003/312/CE a Comisiei din 9 aprilie 2003 privind publicarea referinței standardelor referitoare la produse termoizolante, geotextile, sisteme fixe de luptă împotriva incendiilor și plăci de ipsos, în conformitate cu Directiva 89/106/CEE a Consiliului (JO L 114, p. 50, Ediție specială, 13/vol. 39, p. 165), adresată tuturor statelor membre, era un act de „natură generală". Această decizie adresată tuturor statelor membre a fost adoptată în temeiul articolului 5 alineatul (1) din Directiva 89/106, care prevede că, atunci când un stat membru sau Comisia estimează că standardul armonizat sau agrementul tehnic european sau mandatele nu sunt conforme cu dispozițiile articolelor 2 și 3 din directiva respectivă, acest stat membru sau Comisia informează în mod oficial comitetul menționat la articolul 19 și își expune motivele. Comitetul emite un aviz de urgență. Ținând seama de avizul comitetului și după consultarea comitetului constituit prin Directiva 83/189, dacă este vorba despre standarde armonizate, Comisia informează statele membre cu privire la eventuala necesitate de a revoca aceste standarde sau agremente din publicațiile la care face referire articolul 7 alineatul (3). Tribunalul a respins acțiunea, întrucât reclamantul nu demonstrase că era vizat individual, prin ordonanța din 16 septembrie 2005 (Schmoldt și alții/Comisia, C-342/04 P).

54 — Hotărârea din 21 mai 1987, Albako (249/85, Rec., p. 2345, punctul 17). În această cauză, Curtea s-a pronunțat într-un litigiu dintre un fabricant de margarină și organismul german de intervenție agricolă în ceea ce privește acțiunea pusă în aplicare de organismul german în temeiul unei decizii a Comisiei privind vânzarea de unt.

55 — Schmidt, G., în von der Groeben, Schwarze, *Art. 249 EG*, punctul 46. Totuși, doctrina semnalează că efectul direct al deciziilor adresate statelor membre poate fi dedus de asemenea din natura, contextul și conținutul deciziei în cauză, întrucât aceasta trebuie să fie de natură să poată crea un efect direct în raporturile juridice dintre destinatar și terți (Lenaerts, van Nuffel, Bray, *Constitutional Law of the European Union*, p. 781). O parte a doctrinei germane consideră chiar că deciziile adresate statelor membre dobândesc efect direct în aceleași condiții („die gleichen Voraussetzungen") ca și directivele (Schütz, Bruha, König, *Casebook Europarecht*, p. 167). Cu toate acestea, nu am putea aproba expresia „în aceleași condiții", în special analizând hotărârile din 5 aprilie 1979, Ratti (148/78, Rec., p. 1629), din 19 ianuarie 1982, Becker (8/81, Rec., p. 53), și din 20 septembrie 1988, Oberkreisdirektor des Kreises Borken (190/87, Rec., p. 4689). Din aceste hotărâri reiese că efectele directivei, dacă este corect transpusă în dreptul național, afectează un particular prin măsurile de punere în aplicare adoptate de statul membru. Nu există probleme decât dacă statul membru nu a pus în aplicare corect directiva, în special dacă dispozițiile directivei nu au fost puse în aplicare în pofida expirării termenului sau dacă aceștea creează drepturi în beneficiul părților în raport cu statele. Într-un astfel de caz, dreptul părților de a invoca, în raporturile cu statul membru care nu a transpus sau care nu a asigurat o transpunere corectă a directivei, dispoziția necondiționată și suficient de precisă a directivei se întemeiază pe articolul 249 al treilea paragraf CE și pe articolul 10 CE.

63. Jurisprudența a dezvoltat de la începutul anilor '70 ideea că „excluderea, în general, a posibilității ca obligația impusă prin decizie să fie invocată de persoanele interesate ar fi incompatibilă cu efectul obligatoriu pe care articolul 189 îl recunoaște deciziei [56]; în special în cazurile în care autoritățile comunitare ar fi obligat, prin decizie, un stat membru sau toate statele membre să adopte un comportament anume, efectul util al unui astfel de act ar fi slăbit, justițiabilii din acest stat ar fi împiedicați să se prevaleze de acesta în instanță, iar instanțele naționale ar fi împiedicate să îl ia în considerare ca element de drept comunitar; efectele unei decizii pot să nu fie identice cu cele ale unei dispoziții administrative, dar această diferență nu exclude ca rezultatul final, care constă în dreptul justițiabililor de a se prevala de acestea în instanță, să fie eventual același în ambele cazuri" [57].

64. Pentru ca o decizie adresată statelor membre să fie de aplicabilitate directă, obligația statului membru care decurge din această decizie trebuie să fie „necondiționată și suficient de clară și precisă pentru a putea produce efecte directe în raporturile dintre statele membre și particulari" [58]. „Faptul că o decizie permite statelor membre destinatare să deroge de la dispoziții clare și precise ale aceleiași decizii nu ar putea, ca atare, să lipsească aceste dispoziții de efect direct. În special, astfel de dispoziții pot avea un efect direct în cazul în care recurgerea la posibilitățile de derogare astfel recunoscute poate face obiectul unui control jurisdicțional" [59].

65. Prin examinarea jurisprudenței citate, se poate constata că aceasta s-a referit, în ceea ce privește deciziile, doar la efectul direct vertical ascendent, și anume dreptul particularului de a invoca față de un stat membru o decizie adresată unui stat membru sau statelor membre. În prezenta cauză nu se contestă faptul că, într-un litigiu împotriva autorităților publice italiene – și anume a statului italian – în ceea ce privește respectarea cerințelor esențiale pentru ușile care urmează a fi prevăzute cu mânere antipanică, societatea Carp ar putea invoca dispozițiile

56 — Devenit articolul 249 CE.

57 — Hotărârile din 6 octombrie 1970, Grad (9/70, Rec., p. 825, punctul 5), din 21 octombrie 1970, Lesage (20/70, Rec., p. 861, punctul 5), și din 21 octombrie 1970, Haselhorst (23/70, Rec., p. 881, punctul 5).

58 — Hotărârea Grad (citată la nota de subsol 57, punctul 9). În această cauză, Curtea a apreciat că Decizia 65/271/CEE a Consiliului din 13 mai 1965 privind armonizarea anumitor dispoziții care au efecte asupra concurenței în domeniul transporturilor feroviare, rutiere și pe căi navigabile (JO L 1965, 88, p. 1500), care interzice statelor membre cumulul sistemului comun de taxare pe cifra de afaceri cu regimuri specifice de taxare, prelevată în locul taxei pe cifra de afaceri, poate produce efecte directe în raporturile dintre statele membre cărora le este adresată decizia și particulari și că aceasta poate acorda particularilor dreptul de a o invoca în fața instanțelor naționale.

59 — Hotărârea din 10 noiembrie 1992, Hansa Fleisch Ernst Mundt (C-156/91, Rec., p. I-5567, punctul 15). În această cauză, Curtea, în ceea ce privește efectul direct al unei decizii de taxare prelevate asupra inspectării și supravegherii cărnii proaspete în temeiul Directivei 85/73/CEE a Consiliului din 29 ianuarie 1985 privind finanțarea inspecțiilor și a controalelor sanitar-veterinare ale cărnii proaspete și ale cărnii de pasăre (JO L 32, p. 14, Ediție specială, 03/vol. 5, p. 12), a făcut referire la hotărârea din 4 decembrie 1974, Van Duyn (41/74, Rec., p. 1337), în care Curtea s-a pronunțat de asemenea asupra efectului direct vertical ascendent al directivelor.

Deciziei 1999/93. Totuși, în speță este vorba despre un litigiu civil între doi particulari. Așadar, problema ridicată este efectul direct orizontal al Deciziei 1999/93, care se adresează tuturor statelor membre.

66. Doctrina consideră că deciziile care se adresează tuturor statelor membre nu au efect direct orizontal [60]. Doctrina a ajuns la această concluzie constatând că jurisprudența referitoare la efectul direct orizontal al directivelor se aplică de asemenea „în mare măsură (*largement*)" deciziilor adresate statelor membre [61]. Jurisprudența referitoare la efectul direct orizontal al directivelor apără în mod tradițional punctul de vedere că „o directivă nu poate, prin ea însăși, crea obligații pentru un particular și nu poate fi, așadar, invocată ca atare împotriva acestuia" [62]. Prin urmare, „chiar o dispoziție clară, precisă și necondiționată a unei directive care are ca obiect crearea de drepturi sau impunerea de obligații particularilor nu este aplicabilă ca atare în cadrul unui litigiu între particulari" [63]. Doctrina constată, așadar, că jurisprudența interzice ca un particular să invoce în instanță, în raport cu un alt particular, dispozițiile unei directive, chiar dacă acestea îndeplinesc condițiile efectului direct [64].

67. În jurisprudența mai recentă, Curtea, în cauza Mangold [65], a aplicat o directivă în cadrul unui raport orizontal între doi particulari. De fapt este vorba despre prima cauză în care Curtea s-a pronunțat asupra discriminării pe motive de vârstă. Considerăm că, în vederea soluționării cauzei, este necesar să se examineze cu prioritate punctele 74 și 75 din hotărârea Mangold. În această cauză, Curtea a declarat la punctul 2 din dispozitiv: „Dreptul comunitar și în special articolul 6 alineatul (1) din Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce

60 — Sauron, *L'application du droit de l'Union européenne en France*, p. 39 și 40.

61 — Jacqué, *Droit institutionnel de l'Union européenne*, p. 575. Autorul invocă, în susținerea concluziei potrivit căreia jurisprudența dezvoltată în legătura cu chestiunea efectului direct al directivelor se aplică de asemenea în mare măsură deciziilor, hotărârile Grad (citată la nota de subsol 57) și Hansa Fleisch Ernst Mundt (citată la nota de subsol 59).

62 — Hotărârile din 26 februarie 1986, Marshall (152/84, Rec., p. 723, punctul 48), din 14 iulie 1994, Faccini Dori (C-91/92, Rec., p. I-3325, punctul 20), din 7 martie 1996, El Corte Inglés (C-192/94, Rec., p. I-1281, punctul 15), și din 16 iulie 1998, Silhouette International Schmied (C-355/96, Rec., p. I-4799, punctul 36). Această jurisprudență a atenuat lipsa de efect direct orizontal în sensul că o instanță națională, atunci când aplică dreptul național, independent de faptul că ar trebui să aplice dispoziții mai vechi sau mai recente decât directiva, trebuie să interpreteze aceste dispoziții cât mai conform literei și spiritului directivei în scopul atingerii obiectivelor acesteia și a respectării, astfel, a articolului 249 CE.

63 — Hotărârea din 5 octombrie 2004, Pfeiffer și alții (C-397/01-C-403/01, Rec., p. I-8835, punctul 109).

64 — Isaac, G., Blanquet, M., *Droit général de l'Union européenne*, ediția a noua, Paris, 2006, p. 279. Autorii văd în aceasta o restricție a posibilității de a garanta drepturile particularilor.

65 — Hotărârea din 22 noiembrie 2005 (C-144/04, Rec., p I-9981). Cadrul material al acestei cauze poate fi rezumat astfel: în 2003, domnul Werner Mangold a încheiat un contract de muncă, la vârsta de 56 de ani, în temeiul dispozițiilor germane. Aceste dispoziții autorizează, cu anumite condiții, încheierea de contracte pe durată determinată cu angajați în vârstă de peste 52 de ani. În măsura în care domnul Mangold consideră că restricțiile cuprinse în contract sunt nelegale, întrucât dispoziția privind încheierea contractelor de muncă pe durată determinată ar discrimina lucrătorii mai în vârstă și ar fi astfel contrară Directivei 2000/78, acesta a formulat o acțiune în fața Arbeitsgericht München și a susținut, în cadrul acestei acțiuni, că dispoziția privind restrângerea duratei raportului de muncă în contractul său de muncă este nulă, întrucât încalcă dreptul comunitar, deși este conformă dreptului german.

privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă [66] trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale [...] care autorizează, fără restricții, cu excepția cazului în care există o strânsă legătură cu un contract de muncă anterior pe durată nelimitată, încheiat cu același angajator, încheierea unor contracte de muncă pe durată determinată în cazul în care lucrătorul a împlinit vârsta de 52 de ani. Instanței naționale îi revine sarcina de a asigura efectul deplin al principiului general al nediscriminării pe motive de vârstă, lăsând neaplicată orice dispoziție contrară a legii naționale, chiar dacă termenul de transpunere a directivei respective nu a expirat încă" [67]. Având în vedere faptul că, în cauza Mangold, litigiul din acțiunea principală privea legalitatea clauzei contractuale privind restrângerea duratei contractului de muncă, al doilea punct din dispozitivul hotărârii trebuie înțeles în sensul că instanța națională, în cadrul unei proceduri pe fond într-un litigiu între doi particulari, angajat și angajator, nu ar putea aplica o dispoziție națională neconformă dreptului comunitar.

68. Curtea a ajuns la acest rezultat arătând în motivare că „Directiva 2000/78 nu consacră, prin ea însăși, principiul egalității de tratament în materie de angajare și de muncă. Într-adevăr, potrivit articolului 1, această directivă are drept obiectiv numai «stabilirea unui cadru general de combatere a discriminării pe motive de apartenență religioasă sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală», sursa principiului însuși al interzicerii acestor forme de discriminare aflându-se, astfel cum reiese din considerentele (1) și (4) ale directivei menționate, în diverse instrumente internaționale și în tradițiile constituționale comune ale statelor membre" [68].

69. „Principiul nediscriminării în funcție de vârstă trebuie, așadar, considerat un principiu general de drept comunitar" [69]. Hotărârea pronunțată în cauza Mangold poate fi comparată cu soluțiile cunoscute în special în dreptul constituțional german în ceea ce privește teoria efectului indirect față de terții drepturilor fundamentale („mittelbare Drittwirkung der Grundrechte"). Potrivit doctrinei germane, este nulă clauza contractuală dintr-un contract de muncă al unei secretare potrivit căreia contractul se încheie sub condiția rezolutorie a încheierii unei căsătorii [70]. Nulitatea unei astfel de cauze contractuale este motivată de faptul că o astfel de prevedere contractuală încalcă valoarea esențială a principiului [71] cuprins în articolul 6 alineatul 1 din legea fundamentală germană (Grundgesetz, denumită în continuare „GG") [72]. Dispoziția de la articolul

66 — JO L 303, p. 16, Ediție specială, 05/vol. 6, p. 7.

67 — Hotărârea Mangold (citată la nota de subsol 65, dispozitivul).

68 — Hotărârea Mangold (citată la nota de subsol 65, punctul 74). În această privință, ne putem întreba de ce Curtea evocă mai întâi diversele instrumente internaționale și tradițiile constituționale comune ale statelor membre și doar mai târziu principiul general de drept comunitar.

69 — Hotărârea Mangold (citată la nota de subsol 65, punctul 75).

70 — Mannsen, G., *Staatsrecht II: Grundrechte*, ediția a patra, München, 2005, p. 31 și 32. Autorul susține că, în dreptul constituțional, drepturile fundamentale protejează particularul împotriva atingerilor aduse de stat, și nu în raporturile cu ceilalți particulari. În schimb, în domeniul dreptului privat, legiuitorul trebuie să garanteze în mod direct respectarea drepturilor fundamentale.

71 — Badura, P., *Staatsrecht, systematische Erläuterung des Grundgesetzes*, ediția a treia, München, 2003, p. 107.

72 — Articolul 6 alineatul 1 din legea fundamentală germană: „Ehe und Familie stehen unter dem besonderen Schutze der staatlichen Ordnung" („Căsătoria și familia beneficiază de protecția specială a autorităților publice").

6 din GG se aplică precum o linie directoare în redactarea clauzelor generale. Articolul 138 alineatul 1 din Codul civil german (Bürgerliches Gesetzbuch, denumit în continuare „BGB") conține o clauză generală privind actele juridice *contra bonos mores* [73]. Instanța națională trebuie să țină seama de decizia fundamentală a statului de a proteja căsătoria și familia. Aceasta trebuie să interpreteze dispozițiile cu privire la validitatea contractelor din perspectiva drepturilor fundamentale [74] și trebuie să constate, așadar, nulitatea unei dispoziții dintr-un contract de muncă ce încalcă protecția căsătoriei și a familiei, în măsura în care acest contract nu este conform ordinii publice și principiilor morale ale societății.

70. Această argumentație este valabilă *a simili ad simile* și în cauza Mangold. Curtea a dorit să sublinieze sensul interdicției discriminării pe motive de vârstă și să precizeze posibilitățile de protecție juridică a lucrătorilor lezați prin această discriminare. Interdicția discriminării pe motive de vârstă este o decizie fundamentală de concepție și de valoare a dreptului comunitar, chiar dacă este înscrisă într-o directivă care, în principiu, nu are efect direct orizontal. În temeiul articolului 10 CE, statele membre trebuie să țină seama de această apreciere de valoare. Organele statelor membre, precum și autoritățile publice ale acestor state trebuie, în cazul în care soluționează raporturi între particulari, să țină seama și de aprecierile fundamentale de valoare și de deciziile pe care le conține dreptul comunitar. În aceasta constă *ratio legis* a hotărârii Mangold. Această hotărâre este o indicație cu privire la modul în care instanțele naționale ar trebuie să procedeze în litigiile care privesc o pretinsă discriminare pe motive de vârstă, în cazul în care dreptul național nu o consideră în același fel ca dreptul comunitar. Așadar, nu există niciun motiv întemeiat de a explora alte domenii ale jurisprudenței constante care nu autorizează efectul direct orizontal al dispozițiilor directivelor și deciziilor adresate statelor membre.

71. Trebuie să se distingă între problema efectului direct orizontal al Deciziei 1999/93 și cea a definiției neexecutării contractului sau a executării sale necorespunzătoare. Aspectul dacă livrarea ușilor care urmează a fi prevăzute cu mânere antipanică neatestate potrivit procedurii de atestare a conformității nr. 1 semnifică o neexecutare a contractului sau cel puțin o executare necorespunzătoare a contractului din punctul de vedere al dreptului comunitar nu are legătură cu aplicarea sistemului de atestare a conformității nr. 1 în cadrul raporturilor dintre particulari. Din punctul de vedere al dreptului comunitar, atestarea conformității produselor pentru construcții, care este obligatorie, privește exclusiv raporturile dintre fabricant și statul membru, și nu raporturile dintre particulari.

72. Prin urmare, sugerăm Curții să răspundă la a doua întrebare adresată de Tribunale

73 — Articolul 138 alineatul 1 din BGB: „Ein Rechtsgeschäft, das gegen die guten Sitten verstößt, ist nichtig" („Actul juridic care contravine bunelor moravuri este nul").

74 — Badura, *Staatsrecht, systematische Erläuterung des Grundgesetzes*, p. 110.

ordinario di Novara în sensul că articolele 2 și 3, precum și anexele II și III la Decizia 1999/93 nu au efect direct orizontal în cadrul unui litigiu între particulari și nu permit unei părți, în cadrul unui litigiu între particulari, să se prevaleze de Decizia 1999/93 în raport cu cealaltă parte.

C — *A treia întrebare preliminară*

1. Argumentele părților

73. Carp consideră că Decizia 1999/93 este nelegală și afirmă în această privință că necesitatea de a impune aplicarea sistemului de atestare a conformității nr. 1 în Decizia 1999/93 nu este motivată. Așadar, decizia ar fi contrară articolului 253 CE, întrucât nu ar conține absolut nicio motivare. În plus, decizia ar încălca principiul proporționalității și principiul liberei concurențe.

74. În ceea ce privește principiul proporționalității, Carp repetă mai întâi că ușile prevăzute cu mânere antipanică sunt folosite, în esență, pentru a asigura că persoanele pot părăsi rapid locul în care se află. Aceasta subliniază, în plus, că mânerul instalat pe ușă dispune deja de marcajul CE atunci când îl primește fabricantul ușii. Prin urmare, procedura de atestare a conformității pentru obținerea marcajului CE trebuie organizată astfel încât să garanteze siguranța ușilor și să nu afecteze în mod disproporționat activitatea fabricantului. Sistemul de atestare a conformității nr. 1, care impune intervenția unui organ de certificare, nu este nici adecvat, nici necesar pentru a garanta siguranța ușilor prevăzute cu mânere antipanică, întrucât aceeași siguranță poate fi garantată prin alte sisteme de atestare a conformității, prevăzute prin Directiva 89/106, care sunt mai puțin costisitoare pentru fabricant și care garantează la rândul lor că produsul fabricat corespunde specificațiilor tehnice.

75. În opinia Carp, Decizia 1999/93 ar încălca de asemenea principiul liberei concurențe menționat la articolele 2 CE și 98 CE, întrucât creează un avantaj în beneficiul persoanelor care modifică și restrâng concurența pe piață. Artizanii și micii fabricanți nu au suficiente mijloace pentru a aplica sistemul de atestare a conformității nr. 1 pentru fabricarea ușilor, motiv pentru care vor înceta fabricarea acestora. Pe de altă parte, întreprinderile mari și mijlocii, care dispun deja de multă vreme de un certificat ISO 9000 corespunzător condițiilor sistemului de atestare a conformității nr. 1, vor avea un avantaj.

76. În ceea ce privește a treia întrebare, Ecorad nu se exprimă și lasă răspunsul la latitudinea Curții.

77. Comisia şi guvernul austriac consideră că nu este necesar să se răspundă la a treia întrebare.

2. Aprecierea avocatului general

78. În prealabil, trebuie semnalat faptul că „este de competenţa instanţei naţionale sesizate cu soluţionarea litigiului şi care trebuie să îşi asume responsabilitatea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunţată să aprecieze, în raport cu particularităţile cauzei, atât necesitatea unei hotărâri preliminare pentru a fi în măsură să pronunţe propria hotărâre, cât şi pertinenţa întrebărilor pe care le adresează Curţii"[75]. Ţinând seama de faptul că întrebările preliminare adresate au ca obiect interpretarea dreptului comunitar, Curtea este, aşadar, obligată în principiu să se pronunţe[76].

79. În temeiul unei jurisprudenţe constante, „refuzul de a se pronunţa asupra unei întrebări preliminare adresate de o instanţă naţională nu este posibil decât atunci când este evident că interpretarea dreptului comunitar solicitată nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul acţiunii principale, când problema este de natură ipotetică sau când Curtea nu dispune de elementele de fapt şi de drept necesare pentru a răspunde în mod util întrebărilor care îi sunt adresate"[77].

80. În prezenta cauză, răspunsul Curţii la a treia întrebare nu pare util procedurii din acţiunea principală.

81. În procedura principală, instanţa de trimitere a adresat trei întrebări. A doua şi a treia întrebare sunt legate între ele. A treia întrebare, care priveşte validitatea Deciziei 1999/93, nu are sens decât dacă se răspunde la a doua întrebare că Decizia 1999/93 are un efect direct orizontal, astfel încât este obligatorie pentru particulari în litigiile dintre ei. În măsura în care Decizia 1999/93 nu are efect direct orizontal, aceasta nu se aplică în procedurile sau în cadrul raporturilor dintre particulari, iar problema validităţii acestei decizii nu prezintă relevanţă pentru decizia din acţiunea principală în faţa instanţei de trimitere.

82. Sugerăm, aşadar, Curţii să răspundă la a treia întrebare preliminară adresată de Tribunale ordinario din Novara în sensul că nu este necesar să se examineze validitatea Deciziei 1999/93.

75 — Hotărârile din 9 martie 2000, EKW şi Wein & Co (C-437/97, Rec., p. I-1157, punctul 52), şi din 4 decembrie 2003, EVN şi Wienstrom (C-448/01, Rec., p. I-14527, punctul 74).

76 — Hotărârea din 28 septembrie 2006, Van Straaten (C-150/05, Rec., p. I-9327, punctul 33).

77 — Hotărârile din 11 iulie 2006, Chacón Navas (C-13/05, Rec., p. I-6467, punctul 35) şi Van Straaten (citată la nota de subsol 76, punctul 34).

V — Concluzie

83. Având în vedere ansamblul considerațiilor de mai sus, propunem Curții să răspundă astfel întrebărilor adresate de Tribunale ordinario di Novara:

„1) Articolele 2 și 3 și anexele II și III la Decizia 1999/93 a Comisiei din 25 ianuarie 1999 privind procedura de atestare a conformității produselor de construcție conform articolului 20 alineatul (2) din Directiva 89/106/CEE a Consiliului referitor la ușile, ferestrele, obloanele, storurile, portalurile și feroneria aferentă trebuie interpretate în sensul că ușile aflate la ieșirea dintr-o clădire și care urmează a fi prevăzute cu mânere antipanică, dar care nu au fost atestate în temeiul sistemului de atestare a conformității nr. 1, nu pot fi introduse pe piață.

2) Articolele 2 și 3 și anexele II și III la Decizia 1999/93/CE a Comisiei din 25 ianuarie 1999 privind procedura de atestare a conformității produselor de construcție conform articolului 20 alineatul (2) din Directiva 89/106/CEE a Consiliului referitor la ușile, ferestrele, obloanele, storurile, portalurile și feroneria aferentă nu au efect direct orizontal în cadrul unui litigiu între particulari și nu permit unei părți, în cadrul unui litigiu între particulari, să se prevaleze de această decizie în raport cu cealaltă parte.

3) Nu este necesar să se pronunțe asupra validității Deciziei 1999/93 a Comisiei din 25 ianuarie 1999 privind procedura de atestare a conformității produselor de construcție conform articolului 20 alineatul (2) din Directiva 89/106/CEE a Consiliului referitor la ușile, ferestrele, obloanele, storurile, portalurile și feroneria aferentă."